

УДК 331

Л.С. Лисогор, д.е.н., професор, завідувач відділу соціальних проблем ринку праці, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, м. Київ

**ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ
МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ
ВІДНОСИН**

Досліджено економічну сутність процесу модернізації, визначено напрями впливу модернізації економіки на формування та реалізації інновацій. Доведено, що створення можливостей для модернізації економіки та суспільства формує підґрунтя для забезпечення збалансованого розвитку ринку праці на основі використання інноваційних форм зайнятості. Обґрунтовано необхідність посилення інноваційних засад формування економіки знань, що передбачає здійснення модернізаційних змін в економіці та суспільстві, запровадження технологічних нововведень та інновацій, посилення творчого характеру праці як передумови виникнення та поширення інноваційної зайнятості. Доведено, що підвищення ефективності структурних реформ в економіці, поширення інноваційної зайнятості на основі забезпечення безперервної освіти виступатиме підґрунтям формування інформаційної (сервісної) моделі розвитку. Визначено напрями забезпечення взаємодії модернізації економіки з трансформацією суспільних відносин задля посилення інноваційного змісту зайнятості.

Ключові слова: інноваційна зайнятість, модернізація економіки, трансформація.

Л.С. Лисогор

**ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ЗАНЯТОСТИ В УСЛОВИЯХ
МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ И ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ
ОТНОШЕНИЙ**

Исследовано экономическое содержание процесса модернизации, определены направления влияния модернизации экономики на формирование и реализацию инноваций. Доказано, что создание возможностей для модернизации экономики и общества формирует основу для обеспечения сбалансированного развития рынка труда на основе использования инновационных форм занятости. Обосновано необходимость усиления инновационных основ формирования экономики знаний, что предусматривает осуществление модернизационных изменений в экономике и обществе, внедрения технологических нововведений и инноваций, усиления творческого характера труда как предпосылки возникновения и расширения масштабов инновационной занятости. Доказано, что повышение эффективности структурных реформ в экономике, расширение инновационной занятости на основе обеспечения непрерывного образования будет выступать основой формирования информационной (сервисной) модели развития. Определены направления обеспечения взаимодействия модернизации экономики с трансформацией общественных отношений с целью усиления инновационного содержания занятости.

Ключевые слова: инновационная занятость, модернизация экономики, трансформация.

L. Lisogor

**FORMATION OF THE INNOVATIVE EMPLOYMENT UNDER
MODERNIZATION ECONOMY AND TRANSFORMATION OF PUBLIC
RELATIONS**

Economic content of the modernization process, the directions of the impact of economic modernization on the formation and implementation of innovation were investigated. It is proved that creation of the opportunities for the modernization of the

economy and society forms the basis for ensuring a balanced development of the labor market based on using of innovative forms of employment. The necessity of strengthening the foundations of the formation of innovative knowledge-based economy aimed on the implementation of the modernization changes in the economy and society, the introduction of technological innovations and innovation, strengthening the creative nature of work as a prerequisite for the emergence and expansion of innovative employment were substantiated. It is proved that the efficiency of structural reforms in the economy, increased employment of innovation by providing continuing education will be the basis for the formation of information (service) development model. Directions of the interrelations between modernization of the economy and transformation of social relations in order to enhance the employment of innovative content were defined.

Key words: Innovative Employment, Modernization of Economy, Transformation

Постановка проблеми. В умовах посилення тенденцій глобалізації світового економічного простору відбувається поступовий перерозподіл ресурсів (зокрема, матеріальних, фінансових, трудових) між різними суб'єктами цього простору з метою набуття значних конкурентних переваг. Разом з тим, доступність ресурсів та ефективність їх використання залежить не тільки від активності зусиль цих суб'єктів щодо отримання цих переваг, але й існуючого рівня їх економічного розвитку. Відповідно, це сприяє збільшенню нерівноправності економічно слабо розвинених країн у міжнародній конкурентній боротьбі.

В умовах загострення конкурентної боротьби між окремими країнами за обмежену кількість нерівномірно розподілених ресурсів, актуалізуються питання використання економічно розвиненими країнами набутих конкурентних переваг, пов'язаних з активізацією ролі науково-технічних досягнень та інновацій у структурі динамічних порівняльних переваг. Передусім, це відбувається на усіх стадіях життєвого циклу продукту, розпочинаючи від стадії безпосереднього створення товарів або послуг, безпосереднього переходу від виробника до споживача, та закінчуючи стадією використання.

Пріоритетного значення для становлення інформаційного суспільства набувають такі інноваційні фактори розвитку як технологічний рівень капіталу, наукоємність виробництва, розвиненість інноваційної інфраструктури, кваліфікація робочої сили, ресурсоємність та ресурсозбереження, новації в управлінні. Формування «нової економіки» відбуватиметься під впливом тенденцій глобалізації, що проявляється безпосередньо через стимулювання розвитку рентабельних видів бізнесу (з найбільшим вмістом валової доданої вартості); забезпечення умов для переходу до високотехнологічної структури національного виробництва; поступового витіснення за межі країн промислово-технологічних циклів ресурсоємних виробництв. Саме тому найбільші динамічні конкурентні переваги в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків, як було зазначено у Лісабонській стратегії [1], отримують національні економіки, що базуються на знаннях (knowledge-based economy), інвестують у розвиток людського капіталу. Разом з тим, активізація інноваційних змін обумовлює трансформацію процесів конкуренції, оскільки динамічні переваги отримують передусім країни, які мають можливість утримувати позитивну динаміку розвитку не лише на товарних ринках, але й на ринках капіталу, матеріально-технічних ресурсів та інформації.

Можливості виходу на зовнішні ринки залежать від рівня використання прогресивних технологій, запровадження інновацій. Реалізація цих можливостей забезпечує витіснення архаїчних технологічних укладів на так звану «економічну периферію», створюючи підґрунтя для появи технологічних укладів більш високого, інноваційного рівня. Згідно теорії «довгих хвиль» Миколи Кондрат'єва, відбувався

поступовий перехід від технологічних укладів, пов'язаних з розвитком машинобудування, енергетики (що базується на використанні нафти, застосуванні засобів зв'язку, нових синтетичних матеріалів), до V-VI технологічних укладів, що спираються на досягнення у галузі мікроелектроніки, інформатики, біотехнології, генної інженерії, освоєння нових видів енергії, космічного простору, супутникового зв'язку [2, с. 70]. При цьому слід зазначити, що пріоритетного значення в економіках розвинених країн набувають галузі п'ятого-шостого технологічних укладу (мікроелектроніка, гена інженерія, космічні технології, засоби автоматизації та зв'язку, біотехнології), тоді як у країнах, що розвиваються, продовжують домінувати третій та четвертий технологічні уклади.

Розвиток перспективних технологій передбачає розширення внутрішнього попиту на продукцію технологічних укладів, що формують основу для формування та реалізації інновацій. Разом з тим, найбільш вагомі переваги від запровадження нових технологій отримують країни – інноватори, оскільки можливість отримання надприбутків на початкових стадіях життєвого циклу інновацій забезпечує цим країнам можливість інвестування та збільшення впливу на міжнародні ринки продукції та послуг. Це створює можливості для модернізації економіки та суспільства, що формує підґрунтя для забезпечення збалансованого розвитку ринку праці на основі використання інноваційних форм зайнятості, покращення якості людського розвитку.

Відповідно, це актуалізує питання дослідження інноваційних засад формування економіки знань, що передбачають необхідність модернізаційних змін в економіці та суспільстві, запровадження технологічних нововведень та інновацій, посилення творчого характеру праці як передумови виникнення та поширення інноваційної зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування економіки знань, трансформації змісту та характеру праці під впливом автоматизації та інформатизації виробничих та трудових процесів, посилення інтелектуалізації та інноваційності праці приділялася значна увага у дослідженнях зарубіжних вчених-економістів, зокрема С. Брю (S. Brue), П. Дракера (P. Draker), Д. Мак-Клеланда (D. Mc Cleland), А. Маслоу (A. Maslow), А. Тофлера (A. Toffler), Р. Флориди (R. Florida). Також достатньо досліджені питання формування засад становлення інформаційної економіки, переходу до економіки знань, посилення ролі інноваційного компоненту праці у наукових працях таких вітчизняних вчених-економістів як В.М. Геєць (V. Geytz), О.О. Герасименко (O. Gerasymenko), Л.М. Ємельяненко (L. Emelyanenko), Л.М. Ільїч (L. Illich), А.М. Колот (A. Kolot), Е.М. Лібанова (E. Libanova), В.В. Онікієнко (V. Onikienko), І.Л. Петрова (I. Petrova), В.П. Семиноженко (V. Semynozhenko).

Переважає більшість науковців досліджувала проблеми формування економіки знань, акцентуючи увагу передусім на визначенні специфіки процесу запровадження інновацій, трансформації змісту та характеру праці під впливом автоматизації. Зокрема, аналізуючи умови формування економіки і суспільства знань, В.М. Геєць та В.П. Семиноженко зазначали, що необхідно забезпечувати можливості визнання інновацій, «перелив знань інновативного характеру через інститути трансферу та їх інституційне закріплення у навчальному (освітньому) чи виробничому процесах» [2, с. 48].

Відзначаючи пріоритетне значення інноваційних чинників для формування економіки знань та досліджуючи специфіку формування притаманного їй нового типу зайнятості, Е.М. Лібанова аргументувала необхідність забезпечення інтелектуалізації праці; динамічної секторальної, галузевої та внутрішньогалузевої реструктуризації зайнятості; підвищення освітнього та кваліфікаційного рівня робочої сили; створення нових типів праці та «оновлення» цілих сфер професій і компетенцій; розвиток

самозайнятості нового типу; становлення «гуманної» зайнятості; посилення гнучкості ринку праці [3].

Також, згідно точки зору Л.М. Ємельяненко, саме інноваційній економіці з високою інформаційною та інтелектуальною «ємністю» адекватний інноваційний тип зайнятості – гнучкий, динамічний, ефективний, що передбачає постійне оновлення змісту та форм зайнятості, реалізацію освітнього і творчого потенціалу населення у сфері праці [4, с. 82].

Водночас окремі аспекти дослідження питань формування інноваційної зайнятості, з урахуванням впливу процесів модернізації та трансформації суспільних відносин, залишаються недостатньо дослідженими. Це обумовлює необхідність здійснення більш детального аналізу специфіки формування інноваційної зайнятості в умовах модернізації економік та суспільства у країнах, що розвиваються.

Метою статті є дослідження проблем формування інноваційної зайнятості в умовах модернізації економіки, визначення напрямів забезпечення взаємодії модернізації економіки з трансформацією суспільних відносин задля посилення інноваційного змісту зайнятості.

Виклад основного матеріалу. В умовах посилення тенденцій глобалізації світової економіки наявність сировинних і людських ресурсів не гарантує отримання стійких конкурентних переваг, оскільки розвиток експортноорієнтованих галузей економіки не забезпечує автоматичного підвищення рівня конкурентоспроможності країни. Необхідною передумовою отримання цих переваг країнами, які перебувають на стадії ринкової трансформації, може стати забезпечення пріоритетного розвитку видів економічної діяльності, які обумовлюють інноваційно-технологічні зміни виробництва. Відповідно, це потребує активізації інноваційних засад формування економіки знань на основі модернізаційних змін в економіці та суспільстві, запровадження технологічних нововведень та інновацій, посилення творчого характеру праці як передумови виникнення та поширення інноваційної зайнятості.

Розвиток економіки знань як основного джерела забезпечення стабільного економічного росту у більшості європейських країн забезпечує зростання обсягів ВВП, збільшення експортного потенціалу країн, скорочення виробничих витрат, що формує передумов для якісної трансформації соціально-економічних та суспільних відносин. Передусім, у структурі інновацій розвинених країн переважають інновації, що потребують запровадження високотехнологічних нововведень. З іншого боку, частка інновацій, пов'язаних з удосконаленням технологічно-організаційних процесів, утримується невисокою. Слід зазначити, що важливою передумовою розвитку інноваційно-орієнтованої економіки є забезпечення стабільного збільшення частки наукоємного сектору виробництва у створеній доданій вартості, та, відповідно, зайнятості. Відповідно, збільшення кластерів високотехнологічних виробництв, притаманних інноваційно активним країнам, призводить до значних зрушень у структурі світового експорту у напрямку збільшення частки продукції високо- та середньо технологічних галузей.

Пріоритетним напрямом забезпечення зростання економіки на основі модернізації виступає стимулювання нагромадження знань як ресурсу розвитку, збільшення потреби у знаннях з боку суспільства та особистості, що, відповідно, передбачає реалізацію можливостей формування та трансферу знань, підвищення соціального статусу особистості, яка акумулює знання на основі розвитку безперервної освіти [2, с. 17]. Водночас слід враховувати, що можливості формування, трансферу та нагромадження знань залежать від ступеню готовності суспільства до модернізаційних змін. Саме від ефективності процесів модернізації економіки та суспільства залежать темпи формування економіки знань. Разом з тим, слід враховувати специфіку проявів процесів модернізації економіки в умовах ринкових перетворень.

Необхідність модернізації обумовлена динамічними змінами сучасного світу, новими викликами, які потребують швидкого реагування. Модернізація представляє собою процес цілеспрямованого покращення, оновлення суспільства, який призводить до прогресивних змін, трансформації засобів виробництва, продукції та умов його економічного розвитку.

Еволюція наукових поглядів на економічний зміст поняття «модернізація» (від франц. *moderne* – новітній, сучасний або *modernisation* – оновлення) як удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду (тобто оновлення), свідчить про існування загальноприйнятих підходів до визначення його сутності. Згідно позиції Е. Рустамова, модернізація означає системну зміну економічних, політичних, правових, культурних інститутів та відносин, що здійснюється на рівнях інституційних реформ (зміна, узгодження норм суспільно-економічного життя); економічної політики (застосування адекватних інструментів впливу на економічні процеси); соціальної політики (формування умов для реалізації інтересів окремих суспільних груп) [5, с.85-96]. Модернізація також є однією з необхідних умов становлення або досягнення будь-чого нового, наприклад, – більш-ефективно діючих ринків (капіталу, праці) або осучаснення механізмів їх функціонування з метою досягнення поставлених завдань. Успіх модернізації залежить від того, наскільки реально існуючі національні інститути та ментально-психологічні орієнтації населення співвідносяться з її метою.

Щодо характеристик модернізації, знову ж таки слід обов'язково підкреслити, що для неї характерним є «структурно-змістове перетворення системи», спрямоване на розкриття всіх її потенційних можливостей, що є ні чим іншим, як процесом трансформації.

Переважає більшість науковців відзначає, що модернізація є системним процесом, який змінює умови, чинники, механізми, заходи розвитку суспільного виробництва або окремі пріоритетні складові усієї економіки та суспільства еволюційними методами. При цьому модернізація тісно пов'язана з удосконаленням, раціоналізацією та адаптацією; також важливим є перехід від традиційних форм і типів господарювання до сучасних; реформування і трансформації; стимулювання інноваційної діяльності; структурних зрушень.

Згідно точки зору Т.М. Качали, модернізація економіки, що характеризується структурними, технологічними та інституціональними змінами, спрямованими на підвищення її конкурентоспроможності, трактується як сукупність інституцій та політики, що визначає рівень продуктивності та добробуту населення, а також потенціал зростання національної економіки [6].

Дослідження економічного змісту категорії «модернізація економіки» передбачає необхідність виокремлення, відповідно до критеріальних ознак, технологічної та інституційної модернізації. Технологічна модернізація, відповідно до наукової позиції Т. Мельник, передбачає процес переходу нового (вищого) технологічного укладу до фази зростання шляхом заміщення домінуючих технологічних укладів та створення економічних механізмів для прискорення переходу [7, с.216]. Це потребує відповідного державного регулювання на основі розроблення та впровадження заходів економічної та промислової політики.

На відміну від технологічної, інституційна модернізація – це процес трансформації системи соціально-економічних відносин шляхом забезпечення підтримки ефективно діючих, реорганізації та створення нових інститутів та інституцій, що використовують інноваційні механізми взаємодії суспільства, влади, бізнесу задля технологічного та інституційного оновлення виробництва. Цей процес відбуватиметься під впливом ринкової саморегуляції; суспільного поділу праці;

техніко-технологічного розвитку продуктивних сил; розвитку виробничих відносин; промислової та економічної політики держави.

При цьому слід враховувати, що найбільш важливими механізмами забезпечення модернізації економіки виступають налагодження ефективної співпраці бізнесу та науки; створення умов для забезпечення взаємодії між роботодавцями та найманими працівниками; стимулювання розвитку публічно-приватного партнерства; удосконалення механізмів державного фінансування.

Найбільш ефективними інструментами налагодження співпраці бізнесу та науки є визначення системи пріоритетів, вибір між власним винаходом нових технологій і запровадженням іноземних, сприяння залученню держави до фінансування ризикованих, фундаментальних проєктів). Разом з тим, запровадження важелів неринкового характеру, спрямованих на підвищення ефективності економіки на основі модернізації, передбачає накопичення та подальшу реалізацію потенціалу за допомогою використання сучасних технологій. Найважливішого значення набуває політика формування бізнесу, що передбачає використання сучасних технологій при виробництві продукції, конкурентоздатної на внутрішньому та зовнішньому ринках.

З точки зору забезпечення конструктивної взаємодії між роботодавцями та найманими працівниками, більш дієвим є застосування таких інструментів як мотивація працівників до модернізаційних змін, формування довіри до суспільних змін, підвищення ефективності системи підготовки кадрів.

Розвиток публічно-приватного партнерства повинен бути зорієнтований на унеможливлення поширення корупційних схем. Створення умов для поширення публічно-приватного партнерства є надзвичайно важливим компонентом інституційних модернізаційних змін, сучасною ідеологією розвитку економіки.

Задля удосконалення механізмів державного фінансування необхідно не тільки запровадження прямого фінансування з боку держави інститутів розвитку, але й стимулювання розвитку інноваційних механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і влади. Саме тому повинні формуватися інститути розвитку, що використовують інноваційні механізми взаємодії суспільства, влади, бізнесу через кластерну, мережеву, корпоративну моделі та публічно-приватне партнерство.

Масштаби та темпи здійснення трансформаційного переходу від індустріальної до постіндустріальної моделі економіки, від постіндустріальної моделі до інформаційної значно варіюється. Це обумовлено різним рівнем готовності до модернізаційних та трансформаційних змін – адаптованості до глобалізаційних процесів, рівня людського розвитком, розвиненості соціального капіталу, забезпечення високого рівня економічної свободи, стимулювання підприємницької активності.

При переході від індустріального до постінформаційного етапу розвитку суспільства найбільшою мірою змінюються технологічний спосіб виробництва, характер виробничих відносин і відносини власності. При цьому характерною ознакою індустріального суспільства виступало поширення форм організації виробництва та праці, що характеризувалися спеціалізацією найманих працівників на виконанні обмеженої кількості чітко регламентованих виробничих операцій. Індустріальне виробництво потребувало стандартизованої робочої сили, оскільки у традиційних секторах економіки робітники виконували стандартизовану роботу.

З переходом до постіндустріального суспільства архаїчні форми організації виробництва та праці, які відставали від потреб нової техніки і технології, стали низькопродуктивними. Пріоритетного значення поступово набувала творча, креативна праця, яка передбачала не тільки оволодіння професійними знаннями та навичками, але й систематичне їх оновлення. Поступово поширюється сфера застосування інноваційної праці як творчої, інтелектуальної діяльності людини, включеної до

інноваційного процесу, та спрямованої на одержання якісно нового продукту і позитивного соціально-економічного ефекту від його впровадження [8, с. 164].

Високотехнологічні галузі в економічно розвинених економіках потребують ініціативних та освічених працівників, тоді як отримання конкурентних переваг інноваційного характеру можливе на основі залучення країни до єдиного інформаційного простору (за рахунок розширення доступу до Інтернет-технологій, розвитку інформаційно-комунікативних технологій). Одночасно сфера дії жорстко регламентованої, уніфікованої праці суттєво обмежується, поширення набуває зайнятність у сфері послуг.

Разом з тим, постіндустріальна модель стимулювала розвиток громадянського суспільства; посилення адаптованості кваліфікованої робочої сили до інноваційних змін (ІТ-сектор, наука); поширення інформаційних технологій в умовах глобалізації. Структурні зрушення, що відбуваються в сучасних національних економіках, мають певні закономірності, а саме: збільшення частки високотехнологічних виробництв; виникнення нових технологічних процесів, використання нової техніки, нових видів сировини і виробництво нових видів продукції; зниження частки виробничого сектора й зростання сектора послуг. Саме вони формують стратегічні сектори національних економік на сучасному етапі розвитку, а також є основними причинами глобальних змін у структурі зайнятості на ринку праці.

Сучасна модель розвитку економіки – інформаційна (сервісна) – характеризується пріоритетністю сфери послуг та стрімким розвитком ІТ-сектора, що є ключовим сектором сфери послуг в усіх розвинених країнах світу: саме у цьому секторі спостерігається найбільш високий темп приросту зайнятості. Пріоритетність розвитку інформаційної моделі розвитку обумовлена підвищенням попиту на фахівців з високим рівнем мобільності, креативності, інноваційності, адаптивності в умовах посилення наукоємності, поширення інформаційних технологій; посиленням ролі безперервної освіти; впровадженням інноваційних технологій надання освітніх послуг; здійсненням соціальних реформ для розвитку високотехнологічних інституцій та культури; активізацією процесу ефективного перерозподілу функцій між державними та недержавними інституціями; розвитком публічно-приватного партнерства; поширенням соціальної відповідальності бізнесу; розвитком інноваційних засад соціально-трудова відносин.

Поступово відбувається перехід до сервісної моделі зайнятості, використання якої характерно як для сектору послуг з невисокою трудомісткістю, що потребує професійної підготовки (транспорт, фінансові послуги, телекомунікації), так і сектору послуг, пов'язаного з виконанням інтелектоємних операцій, що потребує навиків обслуговування (надання бізнес та персональних послуг). Відповідно, залежно від сфери застосування, форми зайнятості, характеру мотивації та методів регулювання ринку праці науковці виокремлюють інформаційну та рекреаційну моделі зайнятості.

В сучасних умовах посилюється необхідність переходу від рекреаційної до інформаційної моделі зайнятості (з урахуванням структурних трансформацій ринку праці), оскільки поступово звужується демографічний базис функціонування ринку праці; відбуваються технологічні зміни, пов'язані з глобалізацією світового економічного та інформаційного простору; поширюються нестандартні форми зайнятості; збільшується зайнятність у сфері послуг.

Перехід до інформаційної моделі зайнятості (з урахуванням структурних трансформацій ринку праці) не може бути забезпечений за умов превалювання індустріальної структури зайнятості на противагу інноваційній, характерній для економічно розвинених економік. Дотепер для України характерне збереження індустріального (екстенсивного) типу зайнятості. Цей тип зайнятості характеризується диспропорціями між рівнями освіти та вимогами працівників до умов найму та оплати праці, з одного боку, та потребами економіки у робочій силі за професіями та

кваліфікаціями, з іншого. Водночас значною залишається частка зайнятих за масовими професіями вузького профілю. За даними обстеження економічної активності населення у 2015 році, частка представників найпростіших професій у структурі зайнятого населення становила 18,4%. Натомість, питома вага професіоналів у загальній чисельності зайнятого населення становила 17,7%, фахівців – 12,1%, що, відповідно, свідчить про збереження ресурсоємної структури зайнятості [9]. Загалом, трансформаційні процеси, які відбуваються у ринково орієнтованій економіці України, обумовили кардинальні зміни у рівні кваліфікаційних вимог роботодавців, що передбачають необхідність забезпечення відповідності рівнів кваліфікації працівників вимогам сучасної технології. Передусім, це стосується посилення вимог до працівників з боку роботодавців, які, включають поряд із професійно-кваліфікаційними, також вимоги до базових функціональних та особистісних якостей працівників, що не входять до переліку обов'язкових навичок (відповідно з класифікаторами професій).

Разом з тим, мотивація працівників до оновлення знань, удосконалення професійних навичок в Україні залишається слабкою. Відповідно до даних Європейського соціального дослідження (European Social Survey), частка працівників, які протягом останнього року відвідував курси, тренінги з метою удосконалення професійних знань і навичок, у 2011 році коливалася у межах від 5,5% у Болгарії, 6,8% у Португалії, 8,4% в Україні до 30,7% у Великій Британії, 45,8% у Фінляндії, 46,6% у Норвегії [10, с. 414]. Це віддзеркалює збереження застарілої структури економіки (індустріального типу виробництва), що потребує жорстко регламентованої праці для обслуговування машин та механізмів індустріального типу. Недостатня активність структурних та модернізаційних змін в економіці, повільні темпи трансформації суспільних відносин значно ускладнюють виконання завдання переходу до інноваційного суспільства в Україні. Водночас підвищення ефективності структурних реформ в економіці, створення умов для зростання конкурентоспроможності робочої сили, поширення інноваційної зайнятості на основі забезпечення безперервної освіти, розбудови громадянського суспільства виступатиме підґрунтям формування інформаційної (сервісної) моделі розвитку.

Висновки. Таким чином, стимулювання розвитку інноваційних процесів у сучасних економічних системах призводить до посилення взаємозв'язку змін організаційно-технологічної структури підприємств виробничої сфери з професійно-кваліфікаційною структурою зайнятості, поширення інноваційної зайнятості. Відповідно, поліпшення якісних параметрів людського потенціалу на основі модернізаційних змін в економіці та суспільстві повинно бути спрямовано на забезпечення конкурентоспроможності робочої сили, її відповідності умовам інноваційної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Creating an Innovative Europe. Report of the Independent Group on R&D and Innovation Appointed Following the Hampton Court Summit [Electronic resource]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006. Mode of access: http://europa.eu.int/invest-in-research/action/2006_ahogroup_en.htm. – Last access: 2010. – Title from the screen.
2. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України : моногр. / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
3. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір : кол. моногр. / НАН України ; Інститут демографії та соціальних досліджень / за ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соц. досліджень, 2008. – 316 с.
4. Ємельяненко Л.М. Формування та регулювання новітніх форм зайнятості в

Україні / Л.М. Ємельяненко // Український соціум. – 2015. – №1 (52). – С. 82-89

5. Рустамов Э. Принципы эволюционной модернизации переходных экономик / Э. Рустамов // Вопросы экономики. – 2009. – № 7. – С. 85-96

6. Качала Т.М. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови національної соціально-економічної системи / Т.М. Качала // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 31-36

7. Мельник Т.Ю. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект / Т.Ю. Мельник // Вісник ЖДТУ. – №3 (49). 2013. Економічні науки. – С. 216-219

8. Соціально-трудова відносина зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку : монографія / [А. М. Колот, С. І. Бандур, І. Ф. Гнибіденко та ін.]; за наук. ред. А. М. Колота, І.Ф. Гнибіденка. — К. : КНЕУ, 2015. — 321 с.

9. Економічна активність населення України 2015: Стат. збірник / Державна служба статистики України. – К., 2016. 201 с. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

10. О. Резнік Практики вдосконалення професійних знань і навичок як потенціал модернізації країни // Українське суспільство 1992-2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – 660 с.